

TÜRKİYE'DE İSLAMİ OLUŞUMLARIN DURUMU

Zübeyde YÜCE³

ÖZET

Müslümanların değişik grup ve cemaatler etrafında toplanmaları doğal hatta İslami hareketin gelişimi için şarttır. Fakat temel sorun herkesin kendisini İslami hareketin merkezine oturtmasıdır. Merkez olma söz konusu olunca hiç kimse grubuna söz kondurmuyor, kendisinin eleştirilmesine tahammül etmiyor. Kendi dışındakilerin doğrularını kabul etmeyip yeni arayışlar peşine düşüyor. Yani kısacası NUH'UN gemisine binmeyen herkes kendi gemisini NUH'UN gemisi olarak kabul ettirme peşine düşüyor.

Anahtar Kelimeler: Kimlik inşası, dini gruplar, dünyevi güç, dinin siyasallaşması, cemaat ve tarikat.

STATUS OF THE ISLAMIC DEVELOPMENT IN TURKEY

ABSTRACT

It is natural, even essential, for muslims to form different groups or religious communities for development of the islamic movement. However, the main problem is that every group or religious community considers themselves as the center. When being the center is the matter, none of the groups allows any criticism against them. Furthermore, no group accepts the truths of the 'other' groups and they seek new quests. Shortly, whoever does not accept to get on the Noah's ship tries to convince the others that their ship is Noah's ship.

Keywords: Identity construction, religious groups, worldly power, religious politics, community and sect.

GİRİŞ

Tüm İslami gruplar Müslüman kardeşliğinden bahsediyor. Ama birbirlerini tanımak için kesinlikle fırsat vermiyorlar. Hatta aynı tarikat ve cemaat içinde olanlar bile bölünüyor. Böylece Türkiye'de karmaşık bir İslami yapılanma söz konusu oluyor. Bunun sonucu İslami gruplar dinimizin kurallarına yabancılaşmış oluyor. Çünkü İslam dünyasının temel amacı birlik ve beraberliği yürütmektir. Kendimizi haklı çıkarmak için başkalarının düşüncelerini batıldır, küfürdür diye bir şey söyleyemeyiz. Bu İslam dünyasına uymayan bir davranıştır. İslami kimliğin özünde böyle bir davranışa yer verilmemiştir. Dinen caiz olmayan şeylerden uzak durmamız gerekir. Her İslami grubun kendine ait bir farklılığının bulunması gerekir, hatta İslami gruplar bu

³Muş Alparslan Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü 4. Sınıf Öğrencisi.

farklılıklar üzerinden kendini var etmektedir. En zengin anlamlar da bu farklılığın kavranmasından doğar. Ama bu demek değildir ki diğer İslami gruplara da düşman olalım. Çünkü hepimizin ortak temel çıkarı İslam dininin genel menfaatleri olmalı. İslami gruplar yalnızca birbirlerinin yanlışlarını ortaya koymak yerine aynı zamanda doğrularını ve ne yapılması gerektiğini de ortaya koymalıdır. Başka gruplarda gördüğümüz yanlışları uygun bir dille uyarma ve yardım çerçevesi ile bu yanlışları gidermeye çalışmalıyız(Çakır, 1990: 267-296).

Yani bir tür alçakgönüllülüğü, bir tür değerler göreliliğini öğrenmemiz gerekiyor. Günümüzde ise İslami oluşumlar hangi dünyaya kulak kesilmişse, öbürüne sağır oluyor, her şeyden önce kendi çıkarlarını düşünüyor. Her grup kendine ait bir paradigma sunuyor ve kainatı kendi merceğinden farklı şekillerde anlamlandırmaya çalışıyor. Bu karşılıklı anlamlandırma sonucu ise birbirini iten ve karşılıklı olarak biçimsizleştiren bağdaşmaz dünyalar arasındaki çatlağa düşmüşüz. Bunun sonucunda ortaya çıkan ise İslam'ı karıştırarak oluşturulmuş koyu bir çorba bulunmaktadır. Bu da ise İslam'ın kendisine büyük zararlar vermektedir (Shayegan, 1991: 35-70).

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TÜRKİYE'DE İSLAMİ GRUPLARIN DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜMÜ

Giriş kısmında da özellikle üstünde durmaya çalıştığım konu İslami gruplar çerçevesinde dinin toplumdaki yerinin ve öneminin kavranması gerekir. Ama ne yazık ki günümüzde İslami oluşumların temel gayesi yönetimde benim de söz hakkım olsun, kimliğimi herkes tanısin, güç ve otorite benim elimde bulunsun anlayışına gitmişlerdir. Yani kısacası İslami oluşumların eliyle siyaset din içerisine nüfuz etmeye başlamıştır. Dini oluşumlar merkez ben olmalıyım anlayışıyla diğer dini oluşumları görmemezlikten geliyorlar. Kendilerini kanıtlayıp, kendi kimliklerini inşa etmek için Türkiye'nin hızla değişen politikalarına ayak uydurmaya çalışıyorlar. Zaten buda batının Türkiye'ye uygulamak istediği politikaların en başında gelmektedir. Merkez olmak isteğiyle tüm İslami oluşumların birbirlerine karşı sert tutumları çatışmaya sebep olmaktadır. Batıda kendini bunlar üzerinden var etmektedir. Bu amaçları sonucunda İslami grupların dini duyguları da sömürülmeye yüz tutmuştur (Yavuz, 2005: 7-29).

Bugün tüm dünyanın gündeminde İslam'ın yer alması ve hızla yükselmeye başlaması tuhaf olarak görünür. Modernliğin hızla yayıldığı bir alanda diğer bir tabirle sekülerliğin olduğu alanda aşkın olanın yani dinin yükselişinin nedeni ise grup yükselişinin yeni

kimlik inşalarının din üzerinden sağlandığı da kaçınılmaz bir gerçek olur. Bütün bu yapılan yanlışlıkların nedeni ise İslami grupların tahakküm hırsından kaynaklanır. Özne olmak amaç haline geldiğinden dolayı kendi doğrularını da evrensel doğrular olarak kabul edip başka hiçbir grubun doğruları kabul edilmesin onlar nesne olarak kalsın bu yeni İslami oluşumların temel hedefleri arasındaydı. Yani herkes varoluşunu kanıtlamak için “ gerçek İslam’ı savunduğunu söylüyor” ve çoğunlukla kendi dışındaki İslamcılarını da kendi yoluna çağırıyor. Meydanlarda slogan atmaya namaz kılmaktan daha önemli görüyor çünkü kendi çıkarını ancak böyle sağlayabiliyor. Bunun içinde İslam dininin katı kuralı olan yalan söylemeyi bile göze alıyor. Bunun sonucunda da birlik olması gereken toplum derin ayrılıklar yaşıyor. Hayatımızı birçok bölüme ayırmış durumdayız. Her şey benim olsun çabası içine girmişiz. İslam’ın temel gelenek ve değerlerini radikal politik bakış açıları değiştirip dönüştürmeye devam ediyor. İslam’ın çoğu yönünü basitleştiriyorlar. Artık Türkiye deki laiklerin, kendilerini korkutanların İslami gruplar olmadığını söylemelerinin temel amacı dini grupların otorite zaafı yüzünden kendi dini duygularını sömürmesinden kaynaklanır. Böylesine zaafı yüzünden ise Türkiye hep iki kutuplu dünya olarak belirleniyor. İslami gruplar sadece ağızlarının tadı daha iyi olsun diye İslamı kullanma yoluna gitmişlerdir. Yani iyi yetişmemiş insanlardan İslami aksiyon çok zarar görmektedir. Radikaller her fırsatta Kuran ayetlerini sloganlaştırmaya çalışıyor, İslami gruplar ise yapılan bu politikalara destek sağlıyor. Yani sonuç olarak İslami grupların bu değişim ve dönüşümü din alanını çokça zedelemiş ve kim olduğumuza anlam veremez bir hale gelmişiz. Nasıl oluştuk nereye gittiğimiz konusunda bir fikrimiz kalmadı. Bu değişim dönüşümde partilerin de etkisi bulunmaktadır. Partiler seçmen tabanlarını genişletmek için tüm İslami grupları siyasal sisteme eklemlenmeye çalışır. Temel amaç toplum içindeki konumunu sağlamlaştırmaktır. İslami gruplar ile partiler arasında sürekli karşılıklı etkileşim söz konusudur. Çünkü her ikisinin de amacı güçlü kimliklere sahip olup yönetimde söz hakkının olmasıdır. Bur da ise açıkça İslami oluşumların ve devletin dini araç haline getirerek kendi çıkarlarını karşılamayı hedefe almışlardır. Yani amaç artık dinin kurallarının ne dediği değil her iki gruba da kendi bekalarını yükseltmeleri için nasıl fayda sağladığıdır (Çakır, 1990: 282-283).

TÜRKİYE'DE Kİ DİNSEL KİMLİĞİN MODERN SİYASAL KİMLİĞE DÖNÜŞMESİ

1980 darbesin den sonra güçlü bir İslami medya oluşturuldu. Önceden Türkiye’de çok zengin İslami yapılanmalar vardı. Herkes kendini ve dininin güvenlik noktasını sağlamanın yolunu bu İslami yapılanmalara dahil olmakla sağlıyordu. Kimse dışarda kalmak istemiyor çünkü bu onlar için bir tehdit alanını oluşturuyordu. Kimse varlığının yok olmasını istemiyordu. İslami gruplarda anlatılan veya uygulanan dinin kuralları gruba bağlı olan kişilere ferahlık ve güvenlik sağlıyordu. Ama bu zamanla öyle bir dönüşüme uğradı ki artık cemaat deyince akla Gülen’in yaptığı 15 Temmuz darbe girişimi gelmektedir. Artık herkes cemaatlere karşı bir savunma kalkanı oluşturmaktadır. Zaten Gülen cemaatinin kullandığı üst düzey teknolojik kullanım diğer tüm İslami grupların ezilmesine yol açmıştı. Şimdi ise tüm cemaatlerden korkma ve çekinme sebebine yol açmaktadır. Türkiye’de ki dinsel kimliğin modern siyasal kimliğe dönüşmesi İslami yapılanmaların yurtdışıyla ilişkileri konusunda iddia ve söylentiler de önemli etken olmuştur. Bu iddia ve söylentiler için kanıt Gülen’in 15 Temmuz darbe girişimi de gösterilebilir. İkincisi ise bu dönüşüm yüksek düzey teknolojinin hayata girmesiyle olmuştur. Artık İslami gruplar arasında yüz yüze ilişkiler önemini yitirmiş herkes metin üzerinden birbirine atıfta buluna gelmiştir. Yayıncılık İslami seslerin yerinden yönetimini de kolaylaştırdı aslında. İslami kaynaklar da çeşitlenmiştir. Herkes kendisini yüksek düzey teknolojinin kendilerine sağladığı güvenle din adamı sayıp çeşitli açıklamalar yapmış ve eserler sunmuşlardır. İslam dinini savunan artık iyi din yorumcuları değil herkeştir. Bu da İslami grupların parçalanıp bölünmesine yol açan diğer bir etkidir.

Metin merkezli İslami gruplar hızlı yayılma ve çabuk parçalanma süreçlerine daha yatkındırlar. Örneğin Said Nursi’nin yazdığıyla okurların anladıkları aynı değildir. Kuran ve hadislerin tek okumasını ortaya koyacak dinsel otorite bulunmamaktadır. Bu yüzden Türkiye’de ki hareketlerinin ana özelliklerinden biride bölünme ve çoğalmadır. Cihat kafirle olur anlayışı da değiştirilmiş artık Müslüman Müslümanla cihat etme anlayışı hakim olmuştur. Çünkü kendine göre dini yorumlayanların en iyisi bizim grup, diğer hiçbir grubun dediği doğru değil, onlar dinden anlamıyor, dine zarar veriyorlar, onları ortalıktan kaldıralım ki dini duygular zedelenmesin. Sonuç olarak şu çıkarım ortaya çıkıyor. Yani her oluşan İslami grup Allah, Peygamber ve Kuran yolunda

ilerlediğini söylüyor. Eğer böyle söylüyorsan, her oluşan dini gruplarda aynı şeyi dile getiriyorsa Müslümanın Müslümanla cihadı dinin hangi kuralında yer alıyor. İslam dininin hiçbir kuralında ve değerlerinde böyle bir şeye kesinlikle yer verilmemiş. Meydana gelen İslami oluşumlar bunu söylüyor çünkü modernliğe bağlı olarak rasyonelleştirdiler ve İslami oluşumların amacı artık dini duyguların kimin savunup ya da yediği önemli değil, temel hedef beni var edecek olan yeni kimlik inşalarını ve yönetim gücümü hangi İslami oluşumun zarara soktuğudur. Böylece onları yok etmek için her yol mubahtır anlayışına gidilmiştir (Yavuz, 2005: 143-232; Mevzuat: 2004:11).

İSLAMİ OLUŞUMLAR DA “GÜÇ”HAKİMİYETİ

Aslında güç bütün İslami oluşumları ters yönde etkiler. Çünkü gücü elinde bulunduran her zaman otorite olmak ister. Merkeze taşınma kaygısı oluşur. Tüm İslami oluşumlar Said Nursi’yi tekeline alır. Temel amaç kendi bekasını yükseltmek. Yani güçlü olmak için sırtını güce dayandırmak. İstihbaratta güç elde etmek istiyorsan kendinden daha güçlü bir güce tutunmam gerekir. Tüm İslami oluşumlar bu ilkeyi kullanıyorlar. Güç olarak kendilerini diğerlerine üstün kılma peşindeler. Yani dünyevi güce tapan bir yapı oluşuyor. Ulaşıp ulaşılmayacağı bile şüpheli olan dünyevi bir iktidar uğruna ayetleri sloganlaştırdılar. İnsanlar kulluk yapma hakkını da Allah’ın elinden aldılar. Yani Allah’ın söyledikleri üzerine eklemeler yaptılar. Kendi söylemlerini ise dine aykırı olduklarını bile bile meşrulaştırma çabası içine girdiler (Yavuz, 2005:7-83; İktibas: 2017:20).

Caminin yolunu unuttuk, cemaatle namaz gündemimizde yok artık. Müslümanlığımızı ihmal ettik. Ele verdik telkini yuttuk salkımı. Hareket içerisinde takva, ilim, samimiyet gibi prensiplerden ziyade; otorite, merkez olma, makam sahibi olmaya adadık kendimizi. İslami oluşumlar yaşadıkları her olumsuzluk sonucu Müslüman kardeşim dedikleri grupları potansiyel ihanet sahibi olarak gördüler. Kur’an ve Sünnete aykırı oldukları durumları adları gibi bilen İslami oluşumlar, bu meseleler konusunda kazanımlarını kaybetmeme adına sessiz kalmayı tercih ettiler (Gülmez, 2016:21; Mardin, 2017: 40-55).

İSLAMİ OLUŞUMLAR VE DEVLET

Devletin merkezileşmesi ve müdahaleciliği dini çok önemli şekilde siyasallaştırır. Yönetimde yer alan kişilerin yani siyasetçilerin her şeye dini koymalarının sebebi devleti korumada zırh işlevi görmesinden dolayıdır. İslam'ın genel kodları içerisine siyaset katılmıştır. İşte 1924'te halifeliğin kaldırılması diyanet işlerinin kurulması, eğitimin birleştirilmesi amacıyla medreselerin kapatılması, fes ve peçenin yasaklanması, Avrupa ceza ve medeni hukuklarının benimsenmesi, Arap alfabesi yerine Latin alfabesinin kullanılması. Din güvenlik alanını oluşturmaktaydı. Devlet dinle, toplumu daha rahat biçimlendirerek dönüştürmüştür. Dini devletin değil, dinden anlayan onu iyi yorumlayan birinin anlatması gerekir (Çakır, 1990, 13-44) .

Ama günümüzde İslami olarak görülenle, İslami olarak görülmeyen arasındaki sınır iyi İslam yorumcuları tarafından değil, İslami grupların kendi çıkarları doğrultusunda, kendi dünyevi görüşleri etrafında şekillenmektedir. Sözde her İslami grup bol bol İslam'dan bahseder. Ama kendi çıkarları dışında Türkiye'nin sorunlarına çözümler üretmeye geldiği zaman her grup dilsiz kalıyor. Onlar için temel sorun kendi menfaatlerini zedeleyen olaylardır. Ama asıl temel sorun ise İslami grupların İslam dininin temel konularını bu kadar basitleştirme yoluna gitmesi ve kendi çıkarlarını karşılamayı ise her şeyin üstüne oturtmasıdır (Çakır, 1990, 266-280).

Bu İslami oluşumların çoğu insanları İslam'a değil kendilerine çağırıyorlar, kendi şeyhine, liderine, örgütüne. Allah'ın emrine, peygamberin sünnetine uymayı artık bir köşeye bırakıp, bunlardan ziyade eğer bize uymazsanız bizim gruba takılmazsanız dinden çıkarsınız gibi söylemleri kullanırlar. Onlar için kendi grupları zaten her konuda çok iyi. İslam'a en büyük zararı yaşatan İslam'ın zayıflamasına sebep olan işte bu iç etkenlerdir. Kendi içinde bölünen bu grupların İslam'a faydasından çok zararı dokunur. Bu da İslam'da bölünme ve karmaşaya sebebiyet verir (Dilipak,2017:19).

SONUÇ

Sonuç olarak İslami gruplar çerçevesinde din toplumdaki yerini ve önemini günden güne kaybetmektedir. İslami grupların ve yorumcularının dini, kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaları dinin tüm kurallarının basitleştirilmesini meydana getirmektedir. Aslında tüm İslami oluşumların kendi çıkarlarından önce merkeze oturtmaları gereken temel amaç İslam dininin temel kuralları olmalıdır. Yani artık havuzun içine akıtılan kirli suların temizlenip, yerine aynı miktarda temiz suların

birakılması gerekir. Ama günümüzde ise İslami oluşumların merkezine oturtmaları gereken din artık sadece menfaatler için kullanılmaktadır. Dini duygulara zarar gelse bile hiçbir İslami grup dini savunma peşine düşmüyor. Çünkü kendi çıkarları doğrultusunda çalışmaktan etrafında olup bitenlere kulak asmıyor, hatta kendi çıkarı karşılanacaksa dine zarar veren söylemleri bile savunma mekanizmasına dönüştürüyor. Tek amaç merkeze taşınma kaygısı olmuş. Dünyevi iktidar olma çıkarları doğrultusunda tüm İslami gruplar çatışma halinde, bunun sonucunda da zihin haritalarımız darmadağın olmuştur. Türkiye’de ise artık karmaşık İslami yapılanma gün geçtikçe artmakta ve herkes kendisini doğru yolda sanmaktadır. İslami gruplar birbirine atıfta bulunurken bile iyiler göç etmiş geriye hep kötüler kalmış, kendilerini ise bu kötülerin en iyisi olarak konumlandırmıştır. İslam dininin temel kuralı olan birlik ve beraberlik bu çıkarlar ve menfaatler sonucu yerini sürekli çatışan ve ayrışan gruplara bırakmıştır. Dinin temeli biz olma duygusunda yatarken, İslami grupların günümüzde son durumu ise her grubun kendi görüşleri etrafında şekillendirdiği ve bin türlü farklı anlam içeren ama aslında kendi öz anlamıyla hem farklı hem de çelişkili olan yeni ve çeşitli dinler ortaya çıkarmaları toplumda derin ayrılıklar oluşturmuştur. Aynı zamanda gün geçtikçe sağlam ve kuvvetli dini duyguların yerini karmaşık ve zedelenmiş yapılara bırakmalarına da neden olmuştur.

KAYNAKÇA

Çakır, R. (1990) Ayet ve Slogan/ Metis yayıncılık

[http://iktibasdergisi.com/\(2017/12/20/\)İslam-dünyası-ruhani-otorite-arayışı/İslami Oluşumlar da “güç” hakimiyeti \(erişim tarihi 07.01.2018\)](http://iktibasdergisi.com/(2017/12/20/)İslam-dünyası-ruhani-otorite-arayışı/İslami Oluşumlar da “güç” hakimiyeti (erişim tarihi 07.01.2018))

[http://www.Basarmevzuat.com/dergi/\(2004-11\)/Türkiye’de Siyasal İslam Türkiye’de ki Dinsel Kimliğin Modern Siyasal Kimliğe Dönüşmesi \(erişim tarihi 07.01.2018\)](http://www.Basarmevzuat.com/dergi/(2004-11)/Türkiye’de Siyasal İslam Türkiye’de ki Dinsel Kimliğin Modern Siyasal Kimliğe Dönüşmesi (erişim tarihi 07.01.2018))

[https://m.timetürk.com/Adil_GÜLMEZ.İslami-oluşumlar-mağlup-olmuştur/\)İslami oluşumlarda “güç” hakimiyeti\(erişim tarihi 07.01.2018\)](https://m.timetürk.com/Adil_GÜLMEZ.İslami-oluşumlar-mağlup-olmuştur/)İslami oluşumlarda “güç” hakimiyeti(erişim tarihi 07.01.2018))

[http://www.dinihaberler.com/m/cemaatler/Dilipak-tarikat-ve-cemaatleri-yerin-dibine-batırdı\(erişim-tarihi-06.01.2018\)](http://www.dinihaberler.com/m/cemaatler/Dilipak-tarikat-ve-cemaatleri-yerin-dibine-batırdı(erişim-tarihi-06.01.2018))

Shayegan, D. (1991) Yaralı Bilinç. Ankara: Metis yayıncılık

Mardin, Ş. (2017) Türkiye’de İslam ve Sükularizm. İstanbul: İletişim yayınları

Yavuz, H. (2005). Modernleşen Müslümanlar. İstanbul: Kitap yayınevi